

**Наставном и научном већу
Филозофског факултета
Београд**

Изабрани одлуком Наставног и научног већа Филозофског факултета у Београду у Комисију за оцену и одбрану докторске дисертације **„Југословенско-мађарски односи 1953-1956“**, кандидата Катарине Ковачевић, слободни смо да поденесемо следећи

Р Е Ф Е Р А Т

Основни подаци о кандидату

Колегиница Катарина Ковачевић рођена је 1960. године у Београду. У Обреновцу је завршила основну школу и гимназију. Студије историје уписала је 1978. године на Филозофском факултету у Београду. Дипломирала је 1985. године са успехом одбранивши рад „Српске грађанске снаге и Бановина Хрватска 1939. године“. Стручни испит из библиотекарства положила је 1990. године и одбранила рад под насловом „Библиографија Зборника радова Историја 20. века“. Научни степен мастера историјских наука стекла је 1994. године на Средњоевропском универзитету у Будимпешти, Одељење за историју, одбранивши рад „1956 Hungarian Refugees in Yugoslavia“. Докторске академске студије на Катедри за историју Југославије уписала је школске 2007/2008. године.

Каријеру историчара Катарина Ковачевић је започела 1986. године као професор историје у неколико средњих и основних школа у Обреновцу. Почев од 1989. године колегиница Ковачевић ради као библиотекар на Одељењу за историју Филозофског факултета у Београду. Звање вишег библиотекара стекла је 2006. године. Све време кандидаткиња се усавршавала у библиотечкој струци и један је од најбољих

библиотекара у нашој земљи. Колегиница Ковачевић добро познаје енглески, а у стручном раду се служи и немачким, руским и мађарским језиком.

У научној периодици колегиница Ковачевић се први пут огласила 2003. године објавивши рад „Мађарске избеглице у Југославији 1956-1957. године“ (*Токови историје*, 1-2, 2003, стр. 91-124). У питању је било тематски ново и на богатој изворној грађи утемељено истраживање које је привукло пажњу стручне јавности. Следили су истраживачки радови који су у широким потезима, са застајањем на микро плану, обрађивали југословенско-мађарске односе у годинама 1953-1957, а који су објављивани на енглеском и мађарском језику (*Yugoslav-Hungarian Relations 1953/1956, Велике силе и мале државе у Хладном рату 1945/1955 (Great Powers and Small Countries in Col War 1945-1955)*, Београд 2005, 140-148; *A jugoszláv nézőpont, Iskolakultúra (Pécs)*, 11(2006), стр. 60-72; *Magyarországi menekültek Jugoszláviában 1956-1957-ben, Bácsország. Vajdasági honismereti szemle*, 4 (2006), стр. 2-11; *The Hungarian refugee problem in Yugoslavia, The 1956 Hungarian revolution and the Soviet bloc countries. Reactions and repercussions*, Budapest 2007, стр. 111-128; *A menekültkérdés Jugoszláviában, Az 1956-os forradalom visszhangja. A szovjet tömb országában*, Budapest 2007, стр. 134-153). Даља архивска истраживања донела су нове научне резултате које је колегиница Ковачевић објавила у више научних публикација (Инциденти на југословенско-мађарској граници 1953-1956, *Балкански пакт 1953/1954. Зборник радова*, Београд 2008, стр. 282-294; Инциденти на југословенско-мађарској граници почетком педесетих година, *Реџушки / Pécsi horizont*, 1, 2008, стр. 59-74; Обнова југословенско-мађарских односа 1953-1954, *Спољна политика Југославије 1950-1961. Зборник радова*, Београд 2008, стр. 168-187; *Yugoslav-Hungarian Border Incidents in the early 1950s. A baranyai államhatár a XX. Században*, Budapest - Pécs 2008, стр. 105-119; Југославија и мађарска криза 1956. године. *Југославија у Хладном рату: прилози истраживањима. Зборник радова*, Београд 2010, 127-148; Милован Ђилас и мађарска криза 1956. године, *Историјски записи*, 1-2, 2012, стр. 103-125). Колегиница Ковачевић је, такође, аутор више приказа и стручних радова.

Предмет и циљ докторске дисертације

Југословенска историографија, из бројних стручних, научних али и политичких разлога, све до почетка 80-их година XX века није покушавала да свеобухватно обради југословенско-мађарске односе у годинама 1953-1956. Уколико је озбиљнијих покушаја

и било (радови Л. Матеса, Ч. Штрпца, Р. Петковића, Б. Петрановића, Д. Бекића, С. Клисолда, Ф. Фиреа, Ф. Фејто...) одликовала их је фрагментарност и уклапање међупартијских и међудржавних односа Југославије и Мађарске у оквире југословенског сукоба са Информационим бироом. Нешто више „светлости“ унели су истраживачки радови објављени током друге половине 90-их година из пера Л. Гибјанског, Ј. Пеликана, Џ Гренвила, З. Рипа, А. Стикалина, А. Едемског, Јб. Димића, Ђ. Трипковића, Д. Богетића. Ширењу знања допринело је и периодично објављивање грађе.

Анализа међусобних односа Југославије и Мађарске у првим годинама после Другог светског рата, одмеравање последица југословенско-совјетског сукоба из 1948. године на односе које је југословенска држава имала са Мађарском, нормализација југословенско-мађарских односа у годинама 1953-1956, југословенски однос према догађајима у Мађарској 1956. основни су предмет докторске дисертације колегинице Катарине Ковачевић. Циљ је кандидата био да покаже у којој су мери југословенско-совјетски односи и став југословенског вођства према идеолошким поставкама прве земље социјализма, одређивали односе са другим земљама „социјалистичког лагера“, а међу њима и са Мађарском. У том контексту колегиница Ковачевић је одмерила бројне фазе кроз које су прошли спољнополитички и партијски односи Југославије и Мађарске. Уочила је идеолошку блискост југословенске и мађарске комунистичке партије, пропратила успостављање пријатељских односа две државе, али и показала у којој је мери раскид односа са СССР-ом утицао на прекид односа са Мађарском. Предмет докторске дисертације колегинице Ковачевић није био само сукоб и његове последице, већ и успостављање услова за постепену нормализацију односа две државе и две партије, утицај југословенске политичке теорије на идеологе и креаторе партијске и државне политике у Мађарској, реконструкција интензивних и садржајних односа у годинама 1953-1956, смањивања тензија на граничним линијама и стишавања непријатељске пропагандне кампање. То је подразумевало и праћење унутрашњих односа како у Мађарској (две концепције мађарског унутрашњег развоја које персонификују И. Нађ и М. Ракоши), тако и у Југославији током процеса нормализације партијских и спољнополитичких веза. Анализа режима М. Ракошија и Е. Гереа, либерализам И. Нађа, реакције Совјета на све што се дешавало у Мађарској, праћење персоналних промена у мађарском државном и партијском апарату, југословенска подршка „средњој линији“ (Иштван Ковач, Јанош Кадар, Золтан Ваш), покушаји

Совјета да на „случају Нађ“ и „контрареволуцији“ у Мађарској „врате“ Југославију у „лагер“, анализа ставова Ј.Б. Тита и Н.С. Хрушчова о „догађајима у Будимпешти“, такође представљају предмет докторске дисертације колегинице Ковачевић. Циљ је аутора био да на основу нових истраживања и критичког вредновања постојећих извора и литературе размотри читаве сплетове односа који су утицали на послератно пријатељство, карактер и жестину сукоба, процес помирења испуњен обостраним неповерењем, а затим и разочарањем. Истраживање колегинице Ковачевић је изложило целовиту анализу југословенско-мађарских односа, али и уз употребу нових извора и мноштва података који они носе омогућило боље и прецизније разумевање начина функционисања и природе односа унутар комунистичког света, а посебно суседа који су унутар истог идеолошког модела настојали да превазиђу сопствену негативну прошлост и њено исказивање у изузетно турбулентним годинама Хладног рата. Реализацији тог циља послужила је анализа развоја југословенско-мађарских односа у првим послератним годинама, времену изразитог сукоба Југославије и земаља Информационог бироа, годинама нормализације односа, данима које су обележили „догађаји у Будимпешти“ и совјетска војна интервенција. Циљ аутора је био да истраживачки одговори на више конкретних питања уз указивање на шири међународни контекст послератног развоја – колике су размере југословенско-мађарског помирења, а затим колика је дубина сукоба из година 1948-1952; на чију је иницијативу и како дошло до обнове партијских и државних контаката после смрти Ј.В. Стаљина; како се одвијао процес нормализације односа и које је „препреке“ на том путу требало савладати; на који су начин обнављане политичке, економске и културне везе; у којој је мери процес помирења био одређен унутрашњеполитичким поделама у Мађарској и идејним и персоналним сукобима унутар Мађарске комунистичке партије; да ли је постојао и уколико јесте колико је утицај на догађаје у Мађарској имао пример Југославије и делатност његовог државног и партијског вођства; како је Југославија прихватила и како се односила према мађарским избеглицама; да ли су и како догађаји у Будимпешти утицали на спољну и унутрашњу политику Југославије; какве су биле личне везе и односи мађарских и југословенских политичара и комуниста...? Питања која говоре о постављеном циљу докторске дисертације колегинице Ковачевић је много, али је подједнако толико и квалитетних одговора које нуди ово темељно истраживање.

Анализе и закључци које доноси докторска дисертација колегинице Ковачевић превасходно су засновани на архивској грађи похрањеној у Архиву Југославије (анализирано је 11 архивских фондова), Дипломатском архиву Министарства спољних послова Републике Србије (два архивска фонда), Војном архиву Министарства одбране Републике Србије (1), Мађарском државном архиву (два фонда). Садржаји похрањени у архивској грађи зналачки су комбиновани са објављеним изворима југословенске, мађарске, совјетске, немачке и америчке провениенције (39 томова грађе). Бројне аспекте сукоба, а касније помирења, разоткрила је мемоарска литература (Ћосић, Ивањи, Кардељ, Темпо, Ђилас...). Мноштво садржаја који су обогатили ово истраживање омогућила је дневна штампа и периодика (12 наслова). Квалитету дисертације допринели су и научни интервјуи које је колегиница Ковачевић обавила са важним актерима догађаја (6 интервјуа – М. Георгијевић, Д. Ћосић, И. Ивањи, Ј. Капичић, В. Попин, гђа. В. Солдатић). При изради рада коришћена је и историографска литература објављивана на више страних језика (216 монографија и 86 радова објављених у научној периодици). Све је то омогућило аутору да у свим сегментима докторске дисертације прекорачи компилативну раван и саопшти нове научне резултате.

При изради докторске дисертације „Југословенско-мађарски односи 1953-1956“ превасходно је коришћен метод историјске науке. У мери у којој је то било потребно коришћени су и методи других друштвених наука.

Основне хипотезе

Истраживања југословенско-мађарских односа у годинама 1953-1956. колегиница Ковачевић је засновала на више научних хипотеза. Њена је претпоставка била, а истраживања су то потврдила, да су односи Југославије са земљама Источног блока били детерминисани југословенско-совјетским односима. У оквиру те хипотезе садржана је и она да су југословенско-мађарски односи имали своје бројне специфичности одређене тешким међуратним околностима и ратним наслеђем, постојањем заједничке државне границе и присуством националних мањина у обе државе, као и идеолошким блискостима, а затим оштрим сучељеностима и сукобима. Хипотеза је кандидаткиње да је нормализација југословенско-мађарских односа, почев од 1953. године, проистекла, подједнако као и пређашњи сукоб, из нормализације југословенско-совјетских односа, да се одвијала у два „таласа“ и уз приметно настојање

мађарске стране да се цео процес нормализације односа убрза. Претпоставка је кандидаткиње да се, понета успесима на спољнополитичком плану, Југославија упустила у конкретизацију свог утицаја на део руководства и чланства Мађарске партије трудбеника. Истраживања су показала, што је била још једна од претпоставки колегинице Ковачевић, да упркос израженим специфичностима државног и друштвено-политичког карактера, Југославија није била у стању да током „Мађарске револуције“ напусти строго омеђане идеолошке оквире. Наведене хипотезе обављена истраживања су потврдила и надоградила.

Опис садржаја докторске дисертације

Поред инструктивног предговора, утемељеног уводног дела и зрелог закључка структуру докторске дисертације колегинице Катарине Ковачевић чини шест поглавља унутар којих је материја изнета путем 35 ужих тематских целина.

У Предговору докторске дисертације кандидаткиња се критички одредила према коришћеним изворима. Указала је на значај грађе похрањене у српским (југословенским) и мађарским архивима. Подробно је анализирала коришћене објављене изворе, штампу, материјал добијен интервјуима. Посебно је указала на значај коришћене литературе писане од више генерација историчара и на више језика. У предговору докторске дисертације изложена је структура рада и скренута пажња на методолошке поступке коришћене приликом њене израде.

У уводним деловима рада колегиница Ковачевић је изложила историјат јужнословенско - мађарских веза од досељавања Мађара у Панонску низију. У тим деловима текста, по свом карактеру прегледним, показано је да је једанаест векова заједничког живота испуњено смењивањем сарадње и сукоба међу суседима, што је најдиректније обликовало и једну и другу цивилизацију. Уз ослона на богату литературу колегиница Ковачевић је проговорила о ратовима и епидемијама које су одређивали историју Подунавља и Балкана, пражњењу простора и његовом поновном колонизовању у 17, 18. и почетком 19. века. Кандидаткиња је пропратила сеобе и метанастазичка кретања становништва, указала на значај институције граничара, истакла последице ширења и сужавања етничког простора становништва, скренула пажњу на верски чинилац у животу мађарског и јужнословенских народа. У уводним

деловима докторске дисертације посебно је обрађено сложено национално питање, које се у 19. веку показало као кључно. У том контексту обрађена је његова историјска, верска и језичка димензија. Пропраћена је и тежња нове грађанске класе да преко економског успона задобије политичку власт. Револуцији из 1848/1849. посвећена је посебна пажња. Анализиране су и историјске „поуке“ Револуције из 1948. (свест да Мађарска нема подршку европских сила; убеђење да ће националне мањине у Угарској искористити демократске слободе да би извојевале отцепљење; искуство Срба да се у борби за остварење националних тежњи не могу ослонити на Беч). Са подједнаком пажњом анализирани су догађаји који су следили после пораза Револуције из 1848. године – оснивање и укидање Војводства Србије, потписивање и реализација Хрватско-угарске нагодбе, велика Источна криза, српско-хрватска сарадња... Догађаји у Угарској и на Балкану анализирани су у контексту дешавања у Европи друге половине 19. и почетка 20. века. Колегиница Ковачевић је скренула пажњу на нерешено национално питање у Угарској, понашање Аустроугарске према Србији у време Балканских ратова и Првог светског рата. Указала је на национално, али и територијално питање на међусобне односе после завршетка Великог рата и распада Аустроугарске монархије. Питање мађарске националне мањине у Југославији и југословенских мањина у Мађарској посебно је обрађено. То важи и за реваншизам и ревизионизам десничарских кругова у Будимпешти који је и водио активној улози Мађарске у данима окупације, а касније и анексије дела територије југословенске државе 1941. године. Негативно ратно искуство, злочини и жртве које је Други светски рат донео стајали су 1945. године између Југославије и Мађарске и отежавали нормализацију односа.

У првом поглављу докторске дисертације, насловљеном „Југославија и Мађарска на путу изградње нових билатералних односа 1945-1947“, темељно су изложене спољна политика Југославије у првим послератним годинама, посебности југословенско-мађарских односа с посебним освртом на територије и мањине, рад југословенске делегације у Савезничкој контролној комисији која се бавила питањем репарација и презентоване карактеристике две нове државе и њихови билатерални односи. У том делу текста изложене су три доминантне фазе у развоју југословенске спољне политике, различите по дужини трајања, избору савезника, интензитету односа и својим основним карактеристикама (период тесне сарадње са Совјетским Савезом и источноевропским земљама; период савезништва са земљама западне демократије; период тражења излаза из Хладним ратом подељене Европе). Указано је на

многострукост југословенско-совјетских државних и партијских веза и односа, ширење југословенског утицаја и примера на државе „народне демократије“ у окружењу, међународни значај савезничке поделе интересних сфера у Европи и на Балкану. Објашњен је утицај који су на односе између земаља „народне демократије“ вршили догађаји попут грађанског рата у Грчкој и Тршћанске кризе. Скренута је пажња на бројне облике политичке и економске конфронтације Истока и Запада у Хладним ратом подељеној Европи, делатност УНР-е, покушаје убрзавања економског и политичког опоравка Европе („Маршалов план“ и „Труманова доктрина“). Са истом пажњом изложене су бројне посебности у југословенско-мађарским односима – од успостављања срдачних веза два партијска руководства, односа југословенских војних власти према мађарској националној мањини, обостраног решавања мањинског питања до идеја и планова о размени становништва, успостављања дипломатских односа и спровођења колонизације која је унеколико променила етничку и демографску структуру Војводине. Подробно је обрађен и рад југословенске делегације у Савезничкој контролној комисији (шеф мисије је био пуковник Обрад Цицмил), с посебним освртом на бављење репарационим питањима (суму од 100 милиона долара требало је да поделе Југославија и Чехословачка). У том контексту обрађени су и југословенско-мађарски преговори о репарацијама (договорена сума је износила 70 милиона долара, али је до средине 1948. године исплаћена $\frac{1}{4}$ наведене суме). Колегиница Ковачевић је темељно обрадила и спољнополитичке односе Југославије и Мађарске после потписивања Уговора о миру (10.2.1947), пре свега оних у сфери економије, културе и политике.

Друго поглавље докторске дисертације колегинице Ковачевић посвећено је последицама сукоба Југославије и СССР-а на југословенско-мађарске односе. У тим деловима текста, који хронолошки обухватају период од средине 1948. до краја 1952. године, прецизно је одређен међународни положај Југославије и указано на бројне видове притисака (политички, економски, војни) којима је Југославија била изложена од стране чланица Информационог бироа. Указано је на заинтересованост Запада за Југославију која се огледала кроз политичку подршку, економску сарадњу и војну помоћ. Упоредо са тим скренута је пажња на бројне видове притиска којима је Југославија била изложена од чланица Информационог бироа и могућности да она постане жртва војне интервенције коју би преузели СССР и земље „социјалистичког лагера“. Обрађен је и обрачун југословенских власти са присталицама Информбироа,

појава ИБ емиграције, антиинформбировска пропаганда. Са подједнаком пажњом указано је на карактер судских процеса вођених против „титоиста“ у Мађарској (процес Ласло Рајку...) и другим земљама „социјалистичког лагера“. Посебно је обрађена нова перцепција суседа која је проистекла из општих околности изазваних сукобом Југославије и чланица Информационог бироа, разлаз Ј. Б. Тита и М. Ракошија, потпуно урушавање југословенско-мађарских односа. У тим деловима рада изложена је антијугословенска пропаганда Будимпеште, прекид исплате ратних репарација, отказивање уговора о привредној и културној сарадњи. Са пажњом је указано: на облике у којима се исказивала информбировска пропаганда и размере које је имала у Мађарској; главне центре пропагандног деловања (Сегедин, Печуј и Сомбатхел); специјалне радио емисије које је емитовала Будимпешта (4 емисије дневно у трајању од 15 до 45 минута); притиске и непријатељство коме је у тој земљи била изложена југословенска мањина; информбировску емиграцију (чине је 412 лица). Посебно су обрађени судски процеси и гранични инциденти у којима су страдали војници и цивили.

Треће поглавље докторске дисертације колегинице Ковачевић посвећено је нормализацији југословенско-мађарских односа у годинама 1953-1956. Истраживање је резултирало сазнањем да је обнова добросуседских односа текла споро, да је наилазила на бројне проблеме, да ју је пратило обострано неповерење. Показало се да нормализација односа Југославије са Мађарском није зависила само од промена насталих у Совјетском Савезу већ и од укупног унутрашњег развоја у обе земље и персоналних промена у Мађарској. Целокупан процес нормализације одвијао се у више фаза. Током њих дошло је до успостављања дипломатских односа две земље, смањивања тензија на граници, формирања мешовите комисије чији је задатак био да испита постојеће граничне инциденте, постизања споразума о граничним ознакама, успостављања трговинске размене, обустављања непријатељске пропаганде и побољшања положаја припадника националних мањина. Сваком од тих питања колегиница Ковачевић је посветила дужну пажњу. Анализирала је основне карактеристике „новог курса“ мађарске политике у годинама 1953-1956. Указала је на значај економских реформи И. Нађа и критику политике М. Ракошија која је стизала из Москве. Образложила је тешке прилике у мађарској привреди. Темељно је истражила процес нормализације дипломатских односа Југославије и Мађарске. Указала је, такође, на промене у политици репресије према службеницима југословенског посланства у

Будимпешти. Своју пажњу кандидаткиња је посветила и решавању граничних питања. Одмерила је ефекте споразума о предупређењу и испитивању граничних инцидената и указала на тенденцију смањивања њиховог броја. Обрађена је обнова привредне сарадње и саобраћаја. Истраживање је показало да су нерешени финансијски односи две земље из времена сукоба оптерећивали и успоравали економску сарадњу, а самим тим и успоравали процес нормализације односа. Показало се да је највећи помак остварен у трговинској размени две земље. Успостављање железничких и путних комуникација, како показују обављена истраживања, убрзало је све видове сарадње. Реконструисан је процес током кога је обустављена антијугословенска пропаганда, прекинути контакти ЦК ПМТ са југословенском информбировском емиграцијом и зауздан процес прогона југословенских мањина. Нормализација односа најдиректније је олакшала свакодневни живот мањинског становништва, омогућила слободније кретање, утицала на пуштање из затвора бивших мањинских челника, свакодневни живот делом „ослободила“ од укорененог страха. Укидањем претњи и прогона нису престали суптилнији видови притиска на југословенске мањине у Мађарској. Један од њих исказивао се и кроз оснивање Мађарске православне администратуре коју СПЦ није признала. Ипак, одустајање ЦК МПТ од мешања у мањинске послове није значило да су мањине имале иста права и институције као Мађари. Права која су Мађари уживали у Југославији била су неупоредиво већа од оних која су дата југословенским мањинама у Мађарској. Посебно је истражена и презентована обострана перцепција. У том контексту обрађени су међдржавни и међупартијски односи и одмерен утицај који је XX конгрес КПСС извршио на југословенско-мађарске односе. Истраживања су показала да је други талас нормализације југословенско-мађарских односа подстакао даље економске преговоре и утицао на интензивирање даље привредне сарадње. То се односило и на интензивирање културне сарадње између две државе. Показало се да је југословенски државни врх са пажњом пратио све промене у Мађарској, посебно борбу која се водила у самом врху мађарске државе и партије и у складу са тим прилагођавао своју политику. У том смислу била је ангажована и југословенска обавештајна мрежа у Мађарској. Нормализација југословенско-совјетских односа најдиректније је утицала на судбину М. Ракошија. У тим деловима текста докторске дисертације колегиница Ковачевић је реконструисала процес током кога је формирана опозиција режиму који је персонификовао М. Ракоши. Анализирани су активности „Петефи клуба“, указано на значај расправа о историографији, слободи штампе и дискусија о новом петогодишњем плану, сагледана критичка „расположења“ која су обузимала интелигенцију.

Истраживање је показало у којој је мери пример Југославије утицао на догађаје у Будимпешти. Целокупан процес нормализације односа био је испуњен сумњом, отпорима и неповерењем.

Четврто и пето поглавље докторске дисертације колегинице Ковачевић говоре о односу Југославије према мађарској кризи из 1956. године и последицама које је тај важан догађај произвео. Несумљиво, како показује и ово истраживање, догађаји из 1956. године у Будимпешти били су важна прекретница у историји европског комунизма и значајан тренутак у историји Хладног рата. Посебну пажњу је посветила „Мађарској револуцији“ из октобра и новембра 1956. године и подршци коју је том чину давала Југославија. Анализирао је утицај, увученост и уплетеност Југославије у саме догађаје. Проговорила је о кризи коју је изазвао боравак И. Нађа и другова у југословенској амбасади у Будимпешти. Из више углова сагледан је став југословенског државног и партијског врха према мађарским догађајима и совјетској интервенцији. Скренута је пажња на значај и ставове које су садржали иступи Југославије на заседању Савета безбедности и у Генералној скупштини ОУН поводом догађаја у Мађарској. Подробно је анализиран говор Ј. Б. Тита у Пули, као и други јавни наступи југословенских државних и партијских функционера. Дужна пажња посвећена је тајној преписци и политичкој расправи која је водила захлађењу југословенско-совјетских односа. Питање мађарских избеглица је још једна важна тема о којој колегиница Ковачевић пише. У тим деловима докторске дисертације изнети су ставови које је Југославија заузела према мађарским избеглицама. Обрађен је долазак, пријем и смештај мађарских избеглица и финансијска страна проблема. Истражена је репатријација избеглица, њихово расељавање и интеграција и помоћ коју су Југославији пружиле међународне организације (Високи комесаријат за избеглице ОУН и Међународни комитет за европске миграције) у решавању избегличког питања. Реакција на југословенску политику према Мађарској сагледана је из више углова, а клатно реакција се, према истраживању колегинице Ковачевић, кретало од међународне осуде до разумевања поступака које је предузимала југословенска држава.

Докторску дисертацију „Југословенско-мађарски односи 1953-1956“ засвођује шесто поглавље посвећено сапутницима и актерима догађаја из 1956. у Мађарској. У том поглављу обрађен је однос М. Ђиласа према догађајима у Мађарској. Сабрана су и анализирана сећања сведока и учесника – М. Георгијевића, Д. Ћосића, И. Ивањија. Реконструисани су односи на линији Београд - Москва – Будимпешта током 1957. и

1958. године. У том контексту указано је на значај југословенско-совјетских (Румунија, август 1957) и југословенско-мађарског (Карађорђево, март 1958) сусрета на врху, суђење и погубљење Имре Нађа и његових сабораца као епилог мађарске побуне 1956. и ново захваљење у југословенско-мађарским и југословенско-совјетским односима.

Постигнути резултати и научни допринос

Докторска дисертација колегинице Катарине Ковачевић утемељена је на архивској грађи, објављеним историјским изворима, штампи и периодици, мемоарским изворима, обимној литератури историографског карактера. У питању је истраживање која целовито сагледава југословенско-мађарске односе у годинама 1953-1956. У мери у којој је то било потребно кандидаткиња је прекорачивала дати хронолошки оквир настојаћи да целовито сагледа процесе дугог трајања и сложеног карактера који се зачињу пре, а окончавају после наведеног хронолошког оквира теме. Понуђени текст је мисаоно кохерентан, утемељен, у многим сегментима сасвим нов, заснован на чврстом тлу историјских извора и поуздане литературе. Структура докторске дисертације представља успели спој хронолошког и тематског приступа обради ове сложене теме. Колегиница Ковачевић са успехом прати бројне „рукавце“, добро познаје општи оквир дешавања у Хладном рату и место југословенско- мађарских догађаја у њему, прецизно анализира догађаје и процесе, доноси сигурне закључке који најдиректније обогаћују историографско знање, а резултате српске историографије уклапају у општу слику Хладног рата у Европи.

Имајући све наведено у виду слободни смо да Наставном и научном већу Филозофског факултета у Београду препоручимо да прихвати наш позитиван извештај о докторској дисертацији „**Југословенско-мађарски односи 1953-1956. године**“ и колегиници Катарини Ковачевић одобри јавну одбрану на којој ће чланови комисије бити у прилици да изнесу своје појединачне примедбе и сугестије.

У Београду

02.01.2019.

Комисија:

Др Драган Богетић, научни саветник

Институт за савремену историју у Београду

**Др Милан Ристовић, редовни професор
Филозофски факултет у Београду**

**Др Мира Радојевић, ванредни професор
Филозофски факултет у Београду**

**Др Александар Животић,
ванредовни професор
Филозофски факултет у Београду**

**Др Љубодраг Димић, редовни професор
Филозофски факултет у Београду
(ментор и писац реферата)**